

Roncstelep helyett a múzeumba

AVAGY MENTSÜNK MEG MINDEN NYOMDAGÉPET

Zsiga Róbert

„Az teszi széppé a sivatagot (...), hogy valahol egy kutat rejt.” *Antoine, de Saint-Exupéry*

2008 tavaszán egy átépítésre váró belvárosi pincében egy öreg, kopott rozsdás vastömeg került elő a lomok alól. – „Valami régi tekerős gép lehet” – vélte a pince tulajdonosa.

Mi tesz az ember ilyenkor? Leül a számítógépe elé és beírja a keresőbe: nyomdamúzeum.

Sokszor sok helyen elhangzott már, szükség lenne egy kézzelfogható nyomdamúzeumra. Addig, amíg ez nem valósul meg, első lépésként a magyarnyomdasz.hu szárnyai alatt a Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület szakmai támogatásával elindult a Virtuális Nyomdamúzeum (www.nyomdamuzeum.hu).

Elsődleges célunk azt tűztük ki, hogy megmentünk minden olyan szakmatörténeti emléket (nyomdagép, berendezés, írásos vagy képi dokumentum), melynek sorsa a biztos pusztulás lenne.

Így történt ez ennél a vágógépnél is.

2008 áprilisában Lévay Márton – leendő bérelője a budapesti pincének – leült a számítógépe elé, és miután a kereső a mi honlapunkat találta meg elsőnek, így felvette velünk a kapcsolatot.

Első feladatunk az volt, hogy pontosan beazonosítottuk, egészen biztosan nyomdai berendezésről van-e szó, ami azonnal nem mindenki számára lenne nyilvánvaló (a mellékelt képek szerint), majd elkezdődött a szervezés.

A PNYME stábjának sikeres szervezőmunkájának eredményeként a Keményfém Kft. vállalta az elszállítását és a teljes felújítást.

A Keményfém Kft. és ügyvezetője Faragó István meghatározó alakja a hazai nyomdaiparnak. A cég megalapítása óta eltelt 18 év alatt számtalanszor bizonyította a vágógépek és a nyomdaipar iránti elkötelezettségét, hiszen nem ez volt az első gépfelújítás a cég életében.

A régi gépek felújításának hagyománya már egyidős a céggel, az első muzeális gép felújításával egy időben kezdte a cég a Microcut vágó-

gép-elektronikákat forgalmazni, ami vágógép-automatizálásra alkalmas. Innen már könnyű kitalálni, sikerült a Keményfém Kft.-nek egy több mint százéves vágógépre 21. századi elektronikát felszerelni, ami nem utolsósorban, de teljesen működőképes volt. Ezt láthattuk is pár évvel ezelőtt egy Printexpo alkalmával.

Már az első helyszíni felmérés komoly problémákba ütközött, hiszen a bérház pincéje és a lejáró nagyon rossz állapotú volt, és a teljes elektromos hálózat hiányában, sötétben, elemlámpa fényénél kellett megállapítani, hogy a gép felújításra alkalmas-e.

A körülmények miatt úgy döntöttek, hogy a helyszínen szét alkatrészeire a gépet. Később a „restauráláshoz” mindenképpen alkatrészeire kell szedni, így pedig a pincéből való kimentés is könnyebb volt. Sajnos szoba sem jöhetett a fenti körülmények miatt a kézi mozgatáson kívül semmi gépi eszköz.

A szétszedés után – szó szerint – kézben hordták fel a gépet az utcára. Ezt az állapotot szokták úgy nevezni, hogy kosárban érkezett a gép.

A kosárban jövő gépeknél az összerakás hasonlít egy nagyméretű LEGO játékhoz, csak itt nincs útmutató az összeállításhoz, és nem is mindig olyan pontosak az alkatrészek. A rendbetétel az alkatrészekről a rozsdá eltávolításával folytatódott. Ez a leggyakrabban kézi eszközökkel, mechanikus úton történik. Előkerült a sok-sok drótkefe, tisztítókorong, a különféle csiszolóberendezések és az emberi kezek. A megtisztított alkatrészeket vegyi úton védik meg a további korróziótól, ezután következik a festés.

A legtöbb esetben a gyártás korának megfelelő és igen jó optikai hatást keltő matt fekete festést alkalmaznak.

Miután ez a gép a helyszínen, eredeti összerakott állapotában is látható volt, így az összeépítés nem volt túl nagy probléma.

A különleges feladat a megkopott, meghibásodott alkatrészek javítása, pótlása volt, hiszen az eredetivel teljesen megegyezőt kellett készíteni.

A felújításban részt vevő kollégák is szívesen foglalkoztak vele, hiszen nagyon tanulságos, hogy egy több mint százéves gép milyen elemekből készült.

A jelenlegi felújításra váró gép a MANSFELD gyár lipcsei üzemében, No.7374 sorszám alatt készült.

A műszaki megoldások részben elavultak, de néhány ma is használatos. Ritkán látni ma működő gépben például lapos szíj hajtásos főmotort, de néhány esetben visszatérnek a gyártók a régi megoldásokhoz. Ilyenkor gyakran gondolunk a tanulmányainkra. Mit is tanultunk pl. Gépelemek tantárgyból.

– Hálás feladatnak érzi időt, pénzt és energiát áldozni régi gépek felújítására?

– A már említett printexpós kiállítás előtt jött az ötlet, hogy szereljünk fel a régi, felújított vá-

gógépre egy elektronikát. Kíváncsiak voltunk, hogy egy kézi hajtású gépet is programozhatóvá lehet-e tenni. Ez jó ötletnek bizonyult, mert a nagy kontraszt kiemelheti az újdonságot, korszerűséget a Microcutnál. A kiállításon meglepődve tapasztaltuk, hogy nagyon sok látogató nem az elektronika miatt, hanem a régi vágógép miatt nézte meg. Ott éreztük meg, hogy a szakemberek és az egyszerű látogatók is mennyire örültek egy régi, szépen rendbe tett gép láttán. Ez később is ösztönzött bennünket az ilyen feladatoknál.

Nagyon sokan megálltak és megállapították, hogy dolgoztak ilyen gépen, talán még inasokorukban.

– Nem ez volt az első gépfelújítása a Keményfém Kft.-nek, van-e olyan, ami a mai napig emlékezetes maradt?

– Korábban javítottunk fel már a magyar gépgyártó Wörner és társa gépgyárból is vágógépet. Ez annyira foglalkoztatott, hogy kerestünk antikváriumokban példányokat a cég részvényeiből. Meg is vettük, bekeretezve kitettük. Így legalább részvényesek lettünk, igaz egy már nem létező gyárban. Nekik volt egy gyártmánykatalógusuk is, de ezt még nem tudtuk megszerezni. Jó lenne, ha valaki tudna segíteni, beszerezni.

– Ennél a vágógépnél mi volt az igazi kihívás, volt-e esetleg valamilyen érdekes momentum a felújítás során?

– Ebben az esetben különösebb problémát csak az jelentett, hogy volt törött öntöttvas alkatrész. Ezen könnyen tudtunk javítani, mert más gépek javítása esetén is felmerülnek hasonló műszaki feladatok. A javítását egy partnercég segítségével oldottuk meg. A szerviztevékenységünk során máskor is felmerülnek hasonló feladatok, de a saját műhelyünkben nem tudunk minden munkát elvégezni. Kialakult kapcsolatokkal rendelkezünk olyan cégekkel, akik speciális feladatokat is elvállalnak. Itt csak néhány menetjavítás volt érdekes, mert ma már nem lehet ilyen profilú menetekhez szerszámokat kapni, de ez is megoldható volt.

– Most hol található a vágógép?

– A vágógép jelenleg náluk van a raktárban.

– Megvan-e már a következő felújítandó gép?

– A következő egy régi cérnafűző, de az sokkal nehezebb feladatnak látszik. Nem láttuk összeszerelt állapotban, de lehet, hogy hiányoznak is alkatrészei.

A képek láttán köszönettel tartozunk a Keményfém Kft.-nek, hogy támogatják a géptörténeti emlékek megőrzését.

Példaértékű és követendő ez az összefogás, melynek eredménye egy minden nyomdász szívét megdobogtató felújított vágógép.

A mi felelősségünk most az, hogy ápoljuk elődeink emlékét, tegyünk azért, hogy ne a roncstelepeken végezzék a muzeális gépek, s nem utolsósorban, hogy a következő generációknak a mi munkánk legyen a követendő példa.

Felhívjuk minden „tenni” akaró kolléga figyelmét, hogy amennyiben bármilyen szakmatörténeti képet, dokumentumot, történetet, információt szeretne megosztani másokkal, kérjük, vegyék fel velünk a kapcsolatot.

Ajánlott linkek: www.nyomdamuzeum.hu; www.kemenyem.hu.